

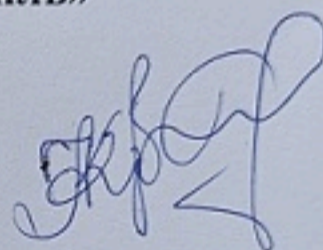
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Методична розробка
спеціального курсу з дисципліни «Історія клавесинного мистецтва»

за темою творчого мистецького проекту

Назва курсу:

**«Клавесинне мистецтво Франції першої половини XVIII століття:
витоки, традиції, стиль»**

Кільчицької Анни Орестівни,
здобувача ступеня доктора
мистецтва кафедри старовинної
музики

Творчий керівник – заслужений
діяч мистецтв України, професор
Шабалтіна Світлана Марківна

Науковий консультант – кандидат
мистецтвознавства, доцент, який не
має вченого звання доцента
Шадріна-Личак Ольга Віталіївна

ПЛАН

- I. Історія формування французької клавесинної школи.
- II. Особливості французького клавесинізму XVIII століття: художні явища, постаті, жанри.
- III. Особливості інтерпретації французької клавесинної музики.
- IV. Список рекомендованої літератури.

I. Історія формування французької клавесинної школи.

1. Доба Бароко: основні характеристики, явища, тенденції.
2. Франція та Італія: два полюси барокової традиції?
3. Бароко у Франції: унікальні особливості, періодизація.
4. Театральне мистецтво XVII століття. Ж.-Б. Люлі.
5. Танець та його місце у французькому мистецтві.
6. Луї XIV та його роль у становленні та розвитку професійного виконавства.
7. Жанри клавесинної музики. Танцювальна сюїта.
8. Інструментальне мистецтво Франції XVII ст.: лютневе виконавство та його вплив на подальший розвиток мистецтва. Основні постаті. Особливості інструмента. *Style brisé*.
9. Клавесин французького (франко-фламандського) типу: конструкція, звучання, принципові відмінності від клавесина італійського типу.
10. Жанр безтактової прелюдії як унікальне явище у французькому мистецтві.

II. Особливості французького клавесинізму XVIII століття: художні явища, постаті, жанри.

1. Музичне мистецтво XVIII ст. у Франції. Характеристика епохи.
2. Французьке та італійське мистецтво: взаємодія і взаємопроникнення тенденцій.
3. Нові жанри та інструменти: соната, концерт, скрипка. Ж.-Б. Леклер і Ж.Ж. Мондонвіль.
4. Твори для клавесина: огляд клавесинної спадщини та її місце в музичному мистецтві.
5. Ф. Куперен Великий. Чотири збірки п'єс для клавесина: традиції, новаторство, художнє значення.
6. Ж.-Ф. Рамо. Клавесинні твори як віддзеркалення творчого всесвіту композитора.
7. Клавесинна транскрипція: історія явища. Твори Д'Англебера, Рамо, Форкере та інших, їх особливості.
8. Віола да гамба та її вплив на клавесинне мистецтво: творчість Антуана та Жана-Батіста Форкере.
9. Твори для клавесина XVIII ст.: художні та виконавські задачі.
10. Мистецтво будівництва клавесинів: основні майстерні та особливості конструкції інструментів. Майстерні Бланше, Таскен.

III. Особливості інтерпретації французької клавесинної музики.

1. Історично поінформоване виконавство: етапи становлення та художньо-естетичні засади.
2. Поняття смаку у французькому мистецтві, його розуміння та втілення в виконавській практиці.
3. Артикуляція – основний засіб художньої виразності на клавесині, її види, способи реалізації.
4. Особливості метро-ритмічної організації музичного матеріалу. *Inégalité* як візитна картка французької виконавської практики. Різновиди метричних нерівностей у традиціях різних виконавських шкіл.
5. Орнаментация. Особливості орнаментации у французькому мистецтві. Таблиці розшифрувань прикрас. Відмінності французької системи прикрас від традиції вільного димінування в італійській практиці.
6. Аплікатура. Особливості використання аплікатури в музичній практиці бароко. «Хороші» та «погані» ноти/пальці. Особливості трактування.
7. Музичні трактати як основні джерела інформації та виконавських вказівок в царині історично поінформованого виконавства. Огляд знакових робіт: Сен-Ламбер, Куперен, Кванц, Рамо та інші.
8. Ф. Куперен. «Мистецтво гри на клавесині» як настільна книга клавесиніста. Актуальність вказівок Ф. Куперена в контексті сучасного клавесинного та фортепіанного виконавства.
9. *Basso continuo* як невід’ємна складова виконавської практики клавесиніста. Основні принципи. Відмінності традицій у різних інструментальних школах.
10. Клавесинне виконавство сьогодні: інструменти, постаті, події.
11. Історично поінформоване виконавство в Україні. Київська клавесинна школа.

IV. Список рекомендованої літератури.

1. Арнонкур Н. Мои современники: Бах, Моцарт, Монтеверди. Москва : Издательский дом «Классика – XXI», 2005. 280 с.
2. Арнонкур Н. Музыка мовою звуків. Суми : Собор, 2002. 186 с.
3. Барбье П. Венеция Вивальди: музыка и праздники эпохи барокко/ пер. с фр. Е. Рабинович. Санкт-Петербург: Изд. Ивана Лимбаха, 2009. 280 с.
4. Боссан Ф. Людовик XIV, король-артист/ пер. А. Булычева. М.: Аграф, 2002. – 265 с. (Волшебная флейта) (Из кладовой истории).
5. Брянцева В.Н. Французский клавесинизм. Санкт-Петербург. 2000. 380 с.
6. Друскин М.С. Собрание сочинений. В 7 т. / ред-сост. Л.Г. Ковнацкая. Рос ин-т ист. ис-в. СПбГК. – Т 1: Клавирная музыка Испании, Англии, Нидерландов, Франции, Италии, Германии XVI-XVIII вв. Санкт-Петербург: Композитор. 2007. 752 с.; ил. нот.
7. Жаркова В.Б. Десять взглядов на историю западноевропейской музыки. Тайны и желания Homo musicus: монография в 2 т. Т 2. Киев: ArtHuss, 2020. 256 с.: ил.
8. Кванц И. И. Опыт наставлений в игре на флейте траверсо, сопровождаемый некоторыми комментариями и иллюстрированными примерами для совершенствования вкуса в исполнительской практике. СПб.: Фонд возрождения старинной музыки, 2013. — 392 с.
9. Кільчицька А.О. Творчість Форкере в умовах розвитку французького музичного мистецтва першої половини XVIII століття. // Актуальні питання гуманітарних наук: Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип 38, том 1, 2021. С.80-85.
10. Кільчицька А.О. Риси індивідуального стилю Ж.-Б. Форкере (на матеріалі творів для клавесина). // Музине мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової. Вип.34, кн.2, 2022. С.30-45.

11. Куперен Ф. Искусство игры на клавесине: Пер. с франц./Вступ. ред., коммент. Я. И. Мильштейна. М.: Музыка, 1973. 152 с.
12. Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. История и современность. Москва : Сов. композитор, 1990. 224 с.
13. Лобанова М. Н. Западноевропейское музыкальное барокко: проблемы эстетики и поэтики. М.: Музыка, 1994. 320 с.
14. Мартынов И. Музыка Испании. Монография. М., «Сов. композитор», 1977. 376 с. с ил.
15. Милка А.П., Шабалина Т.В. Занимательная бахиана (выпуск 1): Об Иоганне Себастьяне, Анне Магдалене и некоторых занятных недоразумениях. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб: «Композитор». – 2001. – 208 с.
16. Пылаева Л.Д. О понятии *dance de caractère* во французской музыке VII – первой половины VIII вв. // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. 2014. В. 2. С. 133-141.
17. Пылаева Л.Д. Танец французского барокко как зеркало эпохи. // Мир науки, культуры, образования. В.6 (49). 2014. С. 461-465.
18. Пылаева Л.Д. Танец французского барокко как историко-культурный феномен // Евразийский научный журнал. В. 12. 2016. URL: <http://journalpro.ru/articles/tanets-frantsuzskogo-barokko-kak-istoriko-kulturnyy-fenomen/> Дата звернення: 25.04.2020 р.
19. Пылаева Л.Д. Танец эпохи французского абсолютизма как отражение эстетики барокко. // Вестник Челябинского университета. 2008. С. 188-193.
20. Пылаева Л.Д. Танцы французского барокко в контексте риторической эпохи // Вестник ТГУ. В. 7 (63). 2008. С. 423-425.
21. Пылаева Л.Д. Французский *danse chantée* и понятие «характер» в музыке эпохи Людовика XIV // Вестник Томского государственного университета. 2013. В. 374. С. 76–78

22. Сікорська Н.В. Клавирна музика бароко в редакціях другої половини ХІХ ст.: становлення історично інформованого виконавства. Дис... канд. мис-ва. Спеціальність 17.00.03. Київ. 2016. 287 с.
23. Струве Б.А. Процесс формирования виол и скрипок. Музгиз, 1959. 296 с.: ил.
24. Шабалтина С. Клавесин сквозь века. Заметки исполнителя. Київ, 2013. 160 с.
25. Шадріна-Личак О.В. Безтактова прелюдія як репрезентант французького клавесинного стилю ХVІІ – початку ХVІІІ століття: аспекти виконавського прочитання. Автореф. дис. ... канд. мис-ва. Спец. 17.00.03. Київ. 2011. 20 с.
26. Шадріна-Лычак О. Об использовании украшений в эпоху барокко // Київське музикознавство. Київ : КМAM ім. Р. М. Глієра, 2017. Вип. 55 С. 236–245.
27. Шадріна-Личак О. Авторська аплікатура в безтактових прелюдіях Ж. Ф. Дандріо: до проблеми вивчення аутентичного стилю клавесинного виконання // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Старовинна музика: сучасний погляд. – К., 2007. – Вип. 61. Кн. 3. – С. 194–199.
28. Шадріна-Личак О. Італійський і французький типи клавесинів у зв'язку з національними клавесинними школами // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Старовинна музика: сучасний погляд. *Ars medievalis – ars contemporalis* – К., 2006. – Вип. 41. Кн. 2. – С. 55–61.
29. Anthony J.R. French baroque music from Beaujoyeux to Rameau. Amadeus Press, Portland, Oregon. 1997. 586 p.
30. Baussant P. Les plaisirs de Versailles. Librairie Artheme Fayard. 1996. 543 p.
31. Benoit M. Versailles et les musiciens du Roi. Editions A. et J. Piccard, Paris. 1971. 474 p.
32. Bol H. La Basse de viole du Temps de Marin Marais et d'Antoine Forqueray. A.V. Creighton / Bilthoven. 1973. 336 p.
33. Bouissou S. Jean-Philippe Rameau. Fayard: 2014. 1166 p.

34. Boulay L. La Musique Instrumentale de Marin Marais. Aspects inédits de l'Art Instrumental en France. Sous la direction de Norbert Dufourcq. Richard - Masse Editeurs. Paris. 1955. Pp. 61-75.
35. Brown H.M., Sadie S. The new Grove Handbooks in Music. Performance practice, music after 1600. Macmillan Press Music division, 1989. 533 p.
36. Bukofzer M.F. Music in the baroque era from Monteverdi to Bach. NY: W.W. Norton INC. 1947. 489 p.
37. Dolmetsch A. The interpretation of the Music of the 17th and 18th Centuries. NY: Dover publications, INC., 2005. 518 p.
38. Fader D. Music, Dance and Franco-Italian Cultural Exchange c.1700. The Boydell press. 2021. 343 p.
39. Lemoine M. La Technique violonistique de Jean-Marie Leclair. Aspects inédits de l'Art Instrumental en France. Sous la direction de Norbert Dufourcq. Richard - Masse Editeurs. Paris. 1955. Pp. 117-143.
40. Lescat Ph., Saint-Arroman J. Clavecin. Methodes, Traites, Dictionnaires et Encyclopedies, Ouvrages generaux: volume 1. Courlay – France: Jean-Marc Fuzeau. 2002. 213 p.
41. Marshall R.L. Eighteenth-century keyboard music. Schirmer Books. An imprint by Macmillan Publishing company. 1994. 443 p.
42. Mather B.B. Dance Rhythms of the French Baroque, a handbook for performance. Indiana University Press: Bloomington and Indianapolis. 1987. 334 p.
43. Mather B.B. Interpretation of French music from 1675 to 1775. For woodwind and other performers. McGinnis & Marx Music Publishers. 1973. 104 p.
44. Neumann F. Performance practices of the seventeenth and eighteenth centuries. Schirmer books, an Imprint of Macmillan Publishing Company. New York. 1993. 605 p.
45. Robinson L. Forqueray Pieces de Viole (1747): A Rich Source of Mid-Eighteenth-Century French String Technique. Journal of the Viola da Gamba Society of America. Vol. 43, 2006.

46. Robinson L. Forqueray Pieces de Viole (Paris, 1747): An Enigma of Authorship between Father and Son. *Early Music*, Vol. 34, No. 2. Oxford University Press. May, 2006, pp. 259-276. URL: <http://www.jstor.org/stable/3805845> (дата звернення: 10.05.2021).
47. Saint-Lambert M. de. *Nouveau traité de l'accompagnement*. Paris: Christophe Ballard, 1707. 64 p.
48. Saint-Lambert M. de. *Les principes du clavecin*, Christophe Ballard, Paris. 1702. 70 p.
49. Scheibert B. Jean-Henry d'Anglebert and the seventeenth-century clavecin school. Indiana university press. Bloomington. 1986. 239 p.
50. Shaffer A. Review: Music by the Forqueray family. Reviewed Works: *Antoine Forqueray, Jean-Baptiste Forqueray, Michel Forqueray, Nicolas-Gilles Forqueray. The Works Part One* by Mary Cyr; *Antoine Forqueray, Jean-Baptiste Forqueray, Michel Forqueray, Nicolas-Gilles Forqueray. The Works Part Two* by Mary Cyr. [Music Library Association](http://www.musiclibraryassociation.org), 2016. Vol. 73, No. 2. pp. 331-334 URL: <https://www.jstor.org/stable/26397572> (дата звернення: 10.05.2021).
51. Snyder G. *Le Gout Musical en France aux XVIIe et XVIIIe siècles*. Paris, Librairie Philosophique J. Vrin. 1968. 192 p.
52. *The harpsichord and its repertoire*. Proceedings of the International Harpsichord Symposium Utrecht 1990. Edited by Peter Dirksen. Foundation for historical performance practice. Utrecht. 1992. Pp. 59-85.
53. Troeger R. *Technique and Interpretation on the Harpsichord and Clavichord*. Indiana University press. Bloomington & Indianapolis. 1987. 252 p.